

ЕМОТИВНИЙ ПРОСТІР ОПОВІДАННЯ БРИГІТИ РЕЙМАН «DIE GESCHWISTER»

У статті розглянуто проблему парадигми людських емоцій у художньому творі жанру оповідання. Сукупність усіх емоцій аналізованого матеріалу сприйнято як емотивний простір текстової категорії. Виокремлено типові, перехідні й нетипові емоції. Класифікацію емоцій здійснено на основі частоти поширення феномену, його об'єктивація релевантна мовним одиницям на зразок слово, словосполучення, речення та стилістичним засобам – гіпербола, метафора, епітет. З'ясовано, що типові емоції презирство, провина, печаль, образа, гордість, інтерес актуалізовано через опис, радість та подив – через найменування, опис, вираження (експліцитно та імпліцитно). Доведено, що поява певної емоції детермінована лінгвістичним та стилістичним контекстами.

Ключові слова: емоція, типові емоції, емотивний простір оповідання, мовні одиниці, назва, опис, вираження.

Romanova N. Emotional Space of Brigitte Reimann's Story «Die Geschwister». The article examines the problem of the paradigm of human emotions in the fiction of the narrative genre. The definition of the story is based on the German-language scientific tradition, which identifies the scope of creative activity and the life experience of the author. The latter covers the political, economic, social, and cultural events of the 40s-70s of the last century of the German Democratic Republic. Brigitte Reimann interpreted this experience so masterfully that she was awarded the national literary prize named after Heinrich Mann, who is considered to be a master of intellectual prose, in 1965. The recognition of the merits of Brigitte Reimann by specialists indicates the significance of the story «Die Geschwister» both for the general cultural development of readers and the literary and scientific research process. Emotion is defined from the standpoint of modern domestic general psychology as a mental state and process that reflects the direct, situational experience of life phenomena, determined by their relationship with the subject's needs (O. M. Stepanov). The totality of all emotions of the analyzed material is perceived as the emotional space of the text category. Typical, transitional and atypical emotions are distinguished. The classification of emotions was carried out on the basis of the frequency of the phenomenon: typical emotions have an index of "3" and higher, transitional emotions are oriented to an index of "2", atypical emotions are a rare phenomenon with an index of "1". It was determined that typical emotions dominate. The objectification of emotions is relevant to the language units such as words, phrases, sentences and stylistic devices – hyperbole, metaphor, epithet. It was found that

the typical emotions of contempt, guilt, sadness, resentment, pride, interest are actualized through description, joy and surprise – through naming, description, expression (explicitly and implicitly). It is proven that the appearance of a certain emotion is determined by linguistic and stylistic contexts.

Key words: *emotion, typical emotions, emotional space of the story, language units, name, description, expression.*

Вступ

Інтерес лінгвістів до емоцій зумовлений як суто евристичними потребами, так і вимогами міжкультурної комунікації (Муzychук, 2011: 77; Шаховський, 1990). Думки вчених щодо визначення феномену розходяться. До прикладу, Р. Філер вважає емоції специфічною формою оцінки мовленнєвої діяльності (Fieler, 1990: 45), В. І. Шаховський пов'язує емоції зі значенням предметів і явищ для життя людини (Шаховський, 2008: 23), Н. І. Формановська вбачає в емоціях короткочасні ситуативні реакції організму на зовнішній або внутрішній подразник (Формановская, 2005: 111), М. В. Гамзюк тлумачить емоції крізь призму індивідуальних психічних процесів (пам'ять, уяву, образне та інтуїтивне мислення), закарбованих у мовних одиницях (Гамзюк, 2000: 95f), С. В. Гладь розглядає емоції як одну із категорій художнього тексту (Гладь, 2000: 4). Очевидним є складний та багатогранний характер емоцій.

Експериментально доведено, що емоції є як реакцією, так і станом, рисою характеру особистості (Кепалайте, & Суворова, 1991: 141). В основі цієї класифікації лежить тривалість існування емоції. Визнають генеральну характеристику емоції – її знак – позитивний або негативний. Домінування того чи того знака залежить від балансу роботи півкуль головного мозку: негативні емоції – результат активності правої півкулі, позитивні – лівої, відповідно.

У розумінні емотивного простору оповідання спиратимемося на сукупність всіх емоцій, названих, описаних і виражених автором / оповідачем і його персонажами. Визначення емоцій тлумачимо як «психічні стани і процеси, в яких відображається безпосереднє, ситуативне переживання життєвих явищ, зумовлене їх відношенням до потреб суб'єкта» (Степанов, 2006: 120).

Метою дослідження є окреслення парадигми емоцій у німецькомовному оповіданні Б. Рейман «Die Geschwister». Поставлену мету реалізуємо через розв'язання таких завдань: 1) висвітлити сутність

поняття “оповідання”; 2) виокремити та систематизувати емоції за знаком модальності; 3) визначити лінгвістичні засоби позначення типових емоцій в емпіричному матеріалі.

Методи дослідження

Відомості про парадигму емоцій у німецькомовному оповіданні Б. Реймана «Die Geschwister» одержуємо через загальнонаукові й спеціальні лінгвістичні методи та прийоми. Зокрема, поняття “оповідання” розкрито через аналіз словникових дефініцій, виокремлення та систематизацію емоцій здійснено шляхом гіпотетико-дедуктивного й описового методів, контекстуально-інтерпретаційного та зіставного аналізів, соціологічного та тематичного прийому, лінгвістичні засоби позначення типових емоцій з’ясовано за допомогою структурно-семантичного аналізу та елементів концептуального, відповідно.

Виклад основного матеріалу

Оповідання – жанровий різновид художніх текстів, еквівалентний невеликому за обсягом прозовому художньому твору, наближеному до об’єктивної дійсності (Wahrig, 2012: 327).

Згідно з фабулою «Die Geschwister», старший брат Конрад переїздить до Західної Німеччини, а його молодші брат і сестра залишаються з батьками в столиці НДР – Берліні.

Зустрічі з Конрадом тішили всіх рідних і близьких, крім Елізабет. Сестра не могла змиритись зі “зрадою” брата, його зверхністю щодо розвитку економіки НДР. Другого брата – Ульріха – дівчина не просто любила, а боготворила, що простежуємо через гіперболи в описі його зовнішності: *Er ist schön, der schönste Junge, den ich kenne, Die Mädchen laufen ihm nach*; розуму: *Er ist klug, viel klüger als ich, Er hat sein Abitur mit Auszeichnung gemacht, Er ist der beste in seiner Seminargruppe* (Reimann, 2007: 7); *einer der klügsten und fleißigsten Studenten* (Reimann, 2007: 99); фізичної сили: *Er ist stark, ein gewandter Sportler*; культуру: *Er liest viel, Er geht oft ins Konzert* (Reimann, 2007: 7). Таке захоплення, очевидно, драгувало друзів Елізабет, тому вони глузували, сміялися над нею і хотіли хоч краєм ока побачити цього ‘диво-брата’: *Wunder von einem Bruder*.

Завдяки гіперболи з’являється новий, виплеканий підлітковою уявою “ідеальний” образ чоловіка, еталон коханої людини, якій безмежно довіряють, на яку покладаються і рівняються. Цей образ є амбівалентним: привабливим для жіночої та непривабливим для

чоловічої аудиторії. Формуються протилежні емоційні ставлення: позитивне й негативне. Позитивне ставлення зумовлює появу позитивних емоцій, наприклад: радість, захоплення, задоволення; негативне ставлення тотожне негативним емоціям, наприклад: гнів, ненависть, невдоволення тощо.

Пасхальна зустріч 1961 року була специфічною й особливою: Ульріх хотів емігрувати до ФРН, оскільки в НДР у нього не було майбутнього. Сестра не мислила себе окремо від “зрадника”, намагалася “врятувати” його від “самого себе”. Будучи членкинею комуністичної партії, дівчина активно шукає підтримки в колі партійних функціонерів: секретаря партійної організації Бергерманна, старого комуніста Ома Гейнера, члена партії і за сумісництвом коханця Йоахіма, представників служби безпеки.

Крім зовнішнього психологічного тиску, Елізабет переживає і внутрішній конфлікт: юнацький ідеалізм проти закостенілого догматизму. Їй заважають також автентичність та емоційність. Має рацію К. МакПерсон, говорячи про домінування сестринської любові, що перегукується із біблійними мотивами (ідея помсти й спокути провини) та міфологічними картинами (боротьба за виживання та статус) (McPerson, 2007: 191).

Знайомство читача з головною героїнею починається на тлі негативних емоцій – **страху** й **гніву**: *Als ich zur Tür ging, drehte sich alles in mir. // Er sagte: «Das vergesse ich dir nicht.» Er stand sehr gerade und ohne Bewegung mitten im Zimmer, er sagte mit einer kalten, trockenen Stimme: «Das werde ich dir nicht verzeihen». // Ich fand die Klinke, und draußen im Korridor hielt ich mich eine Weile an der Klinke fest, während ich auf eine Stimme wartete, auf einen Fluch oder darauf, daß er seinen Schuh gegen die Tür warf* (Reimann, 2007: 5).

У наведеному уривку емоція **страху** репрезентована хронемікою (час очікування початку спілкування, час метизації), такесикою, проксемікою, просодикою, кінесикою (жести), емоцію **гніву** описано через просодику (манера мовлення), кінесику (постава), проксеміку (просторове розміщення).

Емоційний контекст спілкування сестри й брата має декілька основних вимірів: текстовий, фізичний, соціально-психологічний, часовий. Текстовий вимір тотожний формі й змісту повідомлення: форма повідомлення – прості речення: *Das vergesse ich dir nicht; Das werde*

ich dir nicht verzeihen, довжина яких менша середньостатистичної (7) для запам'ятовування (Кухаренко, 1988: 60f) і «легкого сприйняття» (Діденко, 2018: 51), зміст пов'язаний із морально-психологічним почуттям неприязні. Це почуття ґрунтується на негативному вчинку Елізабет, несприйнятті братом її як соціальної істоти, актуалізує холодність Ульріха, орієнтує на замасковану його ворожість і агресивність. Однак сестру лякає не стільки потенційний гнів брата, скільки його стриманість та неадекватна реакція (Reimann, 2007: 5). Фізичний вимір утілено через просторові стосунки: Ульріх знаходиться в центрі кімнати, Елізабет – біля дверей. Двері символізують місце входу й виходу, зустрічі ‘чужого’ й ‘свого’ та переходу зі статусу ‘чужий’ у статус ‘свій’ (Шейнина, 2001: 209f). У цьому контексті брат відкритий до діалогу із сестрою, контакту, взаємодії; сестра, навпаки, не готова до діалогу, співпраці, сумісної активності. Вона відчувається комфортніше на периферії, ніж у центрі подій, потребує захисту від зовнішнього впливу та внутрішнього дисбалансу. Соціально-психологічний вимір релевантний гендерним ознакам (чоловік – жінка), кривим стосункам (брат – сестра), віковому цензу (старший – молодша), статусу (мігрант – автохтон), культурі (матеріальне – духовне), психологічному стану (відраза брата – страх сестри). Часовий вимір емоційного контексту стосується: дня тижня – *Dienstag*, релігійного свята – *Ostern*, уявного терміну від'їзду – *Morgen wäre Uli abgereist*, років: а) функціонування інтер'єру – *alle vier oder fünf Jahre ein neuer, nur in den Jahren nach dem Krieg war er schäbig und grau und abgetreten* (Reimann, 2007: 5f); б) зберігання документів – *unter alten Schulzeugnissen*; в) формування сімейних цінностей – *Briefen und Postkarten, die wir während unserer Studienzeit schrieben*.

У зв'язку з обмеженим обсягом статті проаналізуємо лише так звані ‘типові’ емоції.

Типовими вважаємо емоції, частота поширення яких у текстовій тканині має індекс «3» і вище (презирство, провина, печаль, образа, гордість, радість, подив, інтерес).

Емоцію **презирства** описують стисло, конкретно, крізь призму аполітичності батька та утилітарну оцінку дітей з лінійкою ‘схвально – несхвально’. При цьому батько обмежує коло знайомих євреїв, поводить обережно через безпеку родини: *Auch mein Vater war ganz unpolitisch, er ging aber nicht mehr zu den jüdischen Bekannten; er*

verachtete die Nazis und nannte Hitler einen Emporkömmling, jedoch war er ein vorsichtiger Mann und hatte Familie... (Reimann, 2007: 9).

Мовні одиниці опису **презирства** кваліфікуємо в річищі невербального та вербального спілкування (Бацевич, 2004: 58ff). Невербальне спілкування охоплює різновиди проксемики: а) метафорично (дистанція): *Vater war ganz unpolitisch*; б) об'єктивно (просторове розміщення): *ging aber nicht mehr zu den jüdischen Bekannten*; лексичні засоби: емотивне дієслово *verachtete*, конотатив *Emporkömmling*, емотивний прикметник *vorsichtiger*, іменник із соціально-політичним значенням *Nazis* та власну назву *Hitler*. Дотичною до емоції презирства є емоція **провини**. Після війни діти звинувачують батька й у його особи весь німецький народ у бездіяльності, пасивності та співпраці з нацистами. Батько виправдовується, захищається, але його аргументи непереконливі, тобто позиція дорослого в комунікативному акті є 'слабкою' порівняно з позицією дітей (Герасимів, & Гошилик, 2018: 8f). Таке виховання розглядають як ліберальне (Томчин, 2015: 325).

До маркерів емоції **провини** належать дієслова мовлення (*stritten*), емотивні словосполучення (*hat schuld, hast schuld, habt Hitler gewählt*), прості речення з негативним значенням (*Du hast aber nichts gegen sie getan, Und da sollen wir noch Respekt vor unseren Eltern haben!*), аналогічні за змістом речення, зокрема підрядне означальне (*die nicht mitgemacht haben*) та еліптичне (*Aber ihr*).

Механізм конфлікту поколінь формують, з одного боку, непримиримість і жорсткість підлітків, з другого – низький рівень їхнього життя, сімейна бездуховність та терплячість і мовчання батька. Звідси впливає новий образ глави сімейства – невпевнений, недовірливий, безрадісний.

Кар'єра батька має зигзагоподібний вигляд: спочатку стрімке "падіння", потім поступовий "підйом" Схематично ланцюг "сходження на соціальній драбині" можна зобразити в такий спосіб: журналіст широкого профілю → агент фірми з гучним ім'ям, але без капіталу → робітник текстильної фабрики заочної форми навчання з перспективою росту (інженер-економіст) → керівник планового відділу й паралельно винахідник із "букетом" хвороб, іронічно названих *Managerkrankheiten*.

З плином часу діти починають сумніватися в правильності свої суджень щодо ролі батьків, яких вони обзивають *Kleinbürger* і *Mitläufer*.

Ця оцінка містить уже ідею примирення, свідчить про дорослість, певний життєвий досвід, переоцінку цінностей: *aber was wissen wir schon von unseren Eltern?* (Reimann, 2007: 14). Виходячи зі змісту наведеного риторичного питання, можна стверджувати, що адресант намагається залучити «читача до роздумів чи переживань», активізувати «його когнітивно-інтерпретативну діяльність» та спонукати до самостійних висновків (Шилова, 2017: 4).

Емоцію **печалі** описують експресивно через утрату довіри між братом і сестрою або брехню: плач (*weinte*), зміна (а) жестів (*sich meine Hände hilflos auf den Knien bewegten und dann stilllagen*), (б) міміки (сльози) (*die Tränen auf den grauen Rock fielen und in dunklen Flecken auseinanderflossen*), (в) емоційного стану – жаль до самої себе (*ich hatte nicht einmal Mitleid mit mir selbst*).

Емоцію **образи** описують лаконічно, на рівні простого поширеного речення, що містить індивідуальну раціональну оцінку. Оцінка негативна (*unklug, ungerecht*) зумовлена більшою мірою почуттєво (любов до старшого брата), ніж соціально, економічно чи політично: *Trotzdem fand ich es unklug und sogar ungerecht, einen begabten jungen Ingenieur durch ein voreiliges Urteil zu kränken* (Reimann, 2007: 101).

Носій негативної оцінки фактично невизначений, орієнтований на темпоральну якість (*voreiliges*) і когнітивний результат (*Urteil*). Неважко помітити, що ставлення мовця до скривдженого (*jungen Ingenieur*) позитивне (*begabten*). За таких міркувань “скривджений” стає імпліцитно репрезентантом індивідуальної позитивної оцінки. Для аналізу важливо враховувати й самооцінку “скривдженого”, що позиціонує індивідуальній позитивній оцінці та перегукується з індивідуальною негативною оцінкою, метафорично збігається із сірим кольором, психологічні характеристики якого зводять до егоїзму, страху, жаху, гніву (Шереметьєва, 2008: 208): *«Das Schrecklichste ist, Betsy, daß ich seitdem alles grau in grau sehe. Ich sehe nur noch Fehler, nur noch bornierte Dummheit ... Und manchmal spüre ich, wie ungerecht und unduldsam ich selbst bin ... Manchmal frage ich mich, ob nicht ich borniert und dumm bin...»* (Reimann, 2007: 102f).

У наведеному прикладі домінує стилістично забарвлена лексика *Schrecklichste, Betsy, bornierte Dummheit, unduldsam, borniert, dumm*, яку класифікуємо на дві основні семантичні підгрупи: негативну та позитивну. Негативні лексеми відображають знижені показники якості

денотата, позитивні – високі, відповідно (Романова, 2013: 93). Виокремлюємо абстрактність (*Schrecklichste, Dummheit*), якість, оцінку (*bornierte, unduldsam, borniert, dumm*), власне ім'я (*Betsy*). Переважає *якість, оцінка*, її знак – негативний, апелює до інтелекту та психофізіологічної і психічної рівноваги в часі.

Емоція **гордості** пов'язана з емансипацією матері та її здоров'ям. Загальновідомо, що на початку XX ст. в німкені було три сфери діяльності, так звані три 'К': Küche, Kinder, Kirche (Томчин, 2015: 295), а в 50-х роках вона вже робить кар'єру, що на сьогодні, як стверджують соціологи, є найбільш важливою етнічною рисою (Там само: 288).

Мати освоїла професію стенографістки-машиністки, працювала секретаркою, стала діловодом у раді округи. Вона здорова, енергійна, темноволоса, вільна від хатніх обов'язків, виглядає набагато молодше своїх років.

Опис аналізованої емоції ґрунтується на хронеміці (час сприйняття навколишнього світу – *früher, heute*, соціальний вік – *vierzig, fünfzig*), такесиці (дотик до олівця, ручки, паперу, техніки тощо – *Stenographie, Schreibmaschine, Sekretärin, Sachbearbeiterin*), проксеміці (*beim Rat*).

Емоцію **радості** реалізують через назву, опис, вираження. Детальний її аналіз зроблено в нашій попередній студії (Романова, 2021: 121–130).

Емоцію **подиву** відтворено аналогічно емоції радості, тобто назвою, описом та вираженням, крім комбінування. Ця диференціація, як і попередня, умовна, її критерій ґрунтується на лексичній та граматичній (синтаксис) семантиці. Прикладом назви слугує характеристика (а) мовлення: («*Ich möchte ihm nicht mal auf der Nase runtanzen*», *sagte ich erstaunt* (Reimann, 2007: 77)) і (б) соціального віку (*er schien zu glauben, ich hätte mir mit unschuldiger Schläue eine Geschichte für ihn ausgedacht, so wie er sich früher Geschichten ausdachte, die er der staunenden kleinen Schwester erzählte und die alle mit dem Satz begannen: Ein Mann hat gesagt...* (Reimann, 2007: 109)), опис зводимо до міміки верхньої частини обличчя («*Dein Brigadier?*» *fragte Konrad und zog die Brauen hoch* (Reimann, 2007: 49)), душевного стану (*Ich verfiel auf phantastische Ideen, und immer häufiger überraschte ich mich dabei, wie ich, den Pinsel mit eintrocknender Farbe in der Hand, müßig vor der Staffelei stand und wirren, fruchtlosen Gedanken nachhing* (Reimann, 2007: 134)),

вираження подиву конституювано в розмовному дискурсі («*Wir hatten zusammen eine Ausstellung*», *wiederholte ich eigensinnig*. «**Ja?**» *sagte Konrad höflich* (Reimann, 2007: 50), «**Was seid ihr bloß für Menschen**», *sagte Uli*. «*Dein Buch*», *sagte Joachim* (Reimann, 2007: 183)) і риторичних питаннях («**Was seid ihr bloß für Menschen?**» (Там само)).

Емоція **інтересу** стосується характеристики сенсорики (*Ich sah ihn neugierig an* (Reimann, 2007: 128)) та частин тіла (*Die beiden anderen waren jünger, mit neugierigen Augen* (Reimann, 2007: 119)), тобто реалізується через опис.

Висновки

Підсумовуючи, можемо впевнено сказати, що для емотивного простору оповідання Б. Рейман «*Die Geschwister*» характерне поєднання типового, перехідного й нетипового емоційного переживання. Типовими постають емоції з індексом поширення «3» й вище, перехідними – емоції з індексом поширення «2», про нетипові емоції сигналізує індекс поширення «1». Знак модальності типових емоцій корелює з лінгвістичним та стилістичним контекстами. Мовні одиниці, що позначають типові емоції, збігаються зі словами, словосполученнями, реченнями. Слова й словосполучення диференційовано за семантичною ознакою на три підгрупи: ті, що називають емоції, ті, що описують емоції, і ті, що виражають емоції; речення кваліфіковано на дві підгрупи: ті, що описують емоції, і ті, що виражають емоції. З'ясовано, що типові емоції презирство, провина, печаль, образа, гордість, інтерес актуалізовано через опис, радість та подив – через найменування, опис, вираження (експліцитно та імпліцитно).

Перспективою наукових розвідок уважаємо дослідження емоціології в інших творах письменниці, наприклад: «*Ankunft im Alltag*» (1961), «*Das grüne Licht der Steppen*» (1965), «*Franziska Linkerhand*» (1998), «*Das Mädchen auf der Lotosblume*» (2003).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич, Ф. С. (2004). *Основи комунікативної лінгвістики*. Київ: Академія.
2. Гамзюк, М. В. (2000). Актуалізація значення стійких фраз. *Нова філологія*, 1 (9), 86–110.
3. Герасимів, Л. Я., & Гошилик, В. Б. (2018). Кореляція тактик і способів їх втілення у комунікативній ситуації звинувачення / виправдання. *Наук. вісн. Міжнар. гуманіт. ун-ту*. Серія «Філологія», 35 (2), 7–9.
4. Гладько, С. В. (2000). Емотивність художнього тексту: семантико-когнітивний аспект (на матеріалі сучасної англomовної прози). (Автореф. дис. ... канд. філол. наук). Київ: КНЛУ.
5. Діденко, Н. (2018).

Стилістичні особливості синтаксису в коротких оповіданнях В. Камінера. *Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Серія «Лінгвістика»*, 34 (2), 49–52. 6. **Кепалайте, А. П.**, & Суворова, В. В. (1991). Экспериментальное изучение положительных и отрицательных эмоций. *Вопросы психологии*, 2, 140–147. 7. **Кухаренко, В. А.** (1988). *Интерпретация текста*. Москва: Просвещение. 8. **Музычук, Т. Л.** (2011). Эмоциональное состояние персонажа как объект лингвистического наблюдения. *Вест. Моск. ун-та. Серия 9. Филология*, 1, 75–88. 9. **Романова, Н. В.** (2013). Лексична семантика стилістично забарвленої лексики сучасної німецької мови. *Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов»*, 76, 92–98. 10. **Романова, Н. В.** (2021). Текстовий портрет емоції радості (на матеріалі оповідання Б. Рейман «Die Geschwister»). *Лінгвістичні дослідження*, 54 (1), 120–131. <https://doi.org/10.34142/23127546.2021.54.1.10> 11. **Степанов, О. М.** (Ред.). (2006). *Психологічна енциклопедія*. Київ: Академвидав. 12. **Томчин, А.** (2015). *Германия без вражья*. Москва: РИПОЛ классик. 13. **Формановская, Н. И.** (2005). Эмоции, чувства, интенции, экспрессия в языковом и речевом выражении. *Эмоции в языке и речи*, 106–116. 14. **Шаховский, В. И.** (1990). Эмотивная семантика слова как коммуникативная сущность. *Коммуникативные аспекты значения*, 29–40. 15. **Шаховский, В. И.** (2008). Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. Москва: Издательство ЛКИ. 16. **Шейнина, Е. Я.** (2001). *Энциклопедия символов*. Москва: ООО «Издательство АСТ»; Харьков: «Торсинг». 17. **Шереметева, Г.** (2008). *Магическая сила цвета. Семь цветов здоровья: практ. пособ. по цветотерапии*. Москва: Амрита-Русь. 18. **Шилова, К. О.** (2017). Риторичні питання в американському віршованому мовленні (лінгвопрагматичний аспект) (Автореф. дис. ... канд. філол. наук). Херсон: ХДУ. 19. **Fieler, R.** (1990). *Kommunikation und Emotion: theoretische und empirische Untersuchungen zur Rolle von Emotionen in der verbalen Interaktion*. Berlin: De Gruyter. 20. **McPerson, K.** (2007). Verlust und Verrat. In Reimann, B. *Die Geschwister* (pp. 185–192). Berlin: Aufbau Taschenbuch Verlag. 21. **WAHRIG** (2012). *Wörterbuch der deutschen Sprache*. München: dtv.

ДЖЕРЕЛА

1. **Reimann, B.** (2007). *Die Geschwister*. Berlin: Aufbau Taschenbuch Verlag.

REFERENCES

1. **Batseyvych, F. S.** (2004). *Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky [Basics of communicative linguistics]*. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian]. 2. **Hamziuk, M. V.** (2000). Aktualizatsiia znachennia stiikykh fraz [Updating the meaning of persistent phrases]. *Nova filolohiia – New Philology*, 1 (9), 86–110 [in Ukrainian]. 3. **Herasymiv, L. Ya.**, & Hoshiylyk, V. B. (2018). Koreliatsiia taktyk i sposobiv ikh vtilennia u komunikatyvniy sytuatsii zvyuvachennia / vypravdannya [Correlation of tactics and methods of their implementation in the communicative situation of accusation / justification]. *Nauk. visn. Mizhnar. humanit. un-tu. Seriya «Filolohiia» – Scientific Journal of International Humanitarian University. Series «Philology»*, 35 (2), 7–9 [in Ukrainian]. 4. **Hladyo, S. V.** (2000). Emotyvnist khudozhnyoho tekstu: semantyko-kohnityvnyi aspekt (na materialy suchasnoi anhlo movnoi prozy) [Emotionality of the artistic text: semantic-cognitive aspect (based on the material of modern English-language prose)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: KNLU [in Ukrainian].

5. **Didenko, N.** (2018). Stylistychni osoblyvosti syntaksysu v korotkykh opovidanniakh V. Kaminera [Stylistic features of syntax in V. Kaminer's short stories]. *Nauk. visn. Kherson. derzh. un-tu. Seriiia "Linhvistyka" – Scientific Journal of Kherson State University. Series "Linguistics"*, 34, 2, 49–52 [in Ukrainian].
6. **Kepalajte, A. P., & Suvorova, V. V.** (1991). E'ksperimental'noe izuchenie polozhitel'nyh i otricatel'nyh e'mocij [Experimental study of positive and negative emotions]. *Voprosy psikhologii – Questions of psychology*, 2, 140–147 [in Russian].
7. **Kukhareno, V. A.** (1988). *Interpretacija teksta [Interpreration of the text]*. Moskva: Prosveshhenie [in Russian].
8. **Muzychuk, T. L.** (2011). E'mocional'noe sostojanie personazha kak obekt lingvisticheskogo nabljudenija [The emotional state of the character as an object of linguistic observation]. *Vest. Mosk. un-ta. Serija 9. Filologija – Journal of Moscow University. Series 9. Philology*, 1, 75–88 [in Russian].
9. **Romanova, N. V.** (2013). Leksychna semantyka stylistychno zabarvlenoi leksyky suchasnoi nimetskoi movy [Lexicographic semantics stylistic colored vocabulary of modern German language]. *Visn. Kharkiv. nats. un-tu im. V. N. Karazina. Seriiia "Romano-hermanska filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov" – Journal of Karazin National University. Series "Romanic and Germanic philology. Methods of teaching foreign labguages"*, 76, 92–98 [in Ukrainian].
10. **Romanova, N. V.** (2021). Teksovyi portret emotsii radosti (na materialy opovidannia B. Reiman "Die Geschwister") [Text Portrait of the Emotion of Joy (Based on B. Reimann's Story "Die Geschwister")]. *Linhvistychni doslidzhennia – Linguistic studies*, 54, 1, 120–131. <https://doi.org/10.34142/23127546.2021.54.1.10> [in Ukrainian].
11. **Stepanov, O. M.** (Ed.). (2006). *Psykhologichna entsyklopediia [Psychological encyclopedia]*. Kyiv: Akademydav [in Ukrainian].
12. **Tomchin, A.** (2015). *Germanija bez vran'ja [Germany without a lie]*. Moskva: RIPOl klasik [in Russian].
13. **Formanovskaja, N. I.** (2005). E'mocii, chuvstva, intencii, e'kspressija v jazykovom i rechevom vyrazhenii [Emotions, feelings, intentions, expression in language and verbal expression]. *E'mocii v jazyke i rechi – Emotions in Language and Speech*, 106–116 [in Russian].
14. **Shahovskij, V. I.** (1990). E'motivnaja semantika slova kak kommunikativnaja sushhnost' [The emotional semantics of the word as a communicative essence]. *Kommunikativnye aspekty znachenija – Communicative aspects of meaning*, 29–40 [in Russian].
15. **Shahovskij, V. I.** (2008). *Kategorizacija e'mocij v leksiko-semanticheskoi sisteme jazyka [Categorization of emotions in the lexical-semantic system of the language]*. Moskva: Izdatel'stvo LKI [in Russian].
16. **Sheinina, E. Ya.** (2001). *E'nciklopedija simvolov [Encyclopedia of symbols]*. Moskva: OOO «Izdatel'stvo AST»; Kharkiv: «Torsing» [in Russian].
17. **Sheremeteva, G.** (2008). *Magicheskaja sila cveta. Sem' cvetov zdorov'ja [The magical power of color. Seven flowers of health]*. Moskva: Amrita-Rus [in Russian].
18. **Shylova, K. O.** (2017). Rytorychni pytannia v amerykanskomu virshovanomu movlenni (linhvoprahamatychnyi aspekt) [Rhetorical Questions in American Poetic Speech (Linguopragmatic aspect)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kherson: KSU [in Ukrainian].
19. **Fieger, R.** (1990). *Kommunikation und Emotion: theoretische und empirische Untersuchungen zur Rolle von Emotionen in der verbalen Interaktion*. Berlin: De Gruyter [in German].
20. **McPerson, K.** (2007). Verlust und Verrat. In Reimann, B. *Die Geschwister* (pp. 185–192). Berlin: Aufbau Taschenbuch Verlag [in German].
21. **WAHRIG** (2012). *Wörterbuch der deutschen Sprache*. München: dtv [in German].

SOURCES

1. **Reimann, B.** (2007). *Die Geschwister*. Berlin: Aufbau Taschenbuch Verlag [in German].

Романова Наталя Василівна – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри німецької та романської філології, Херсонський державний університет; пров. Інженера Корсакова, 47, корп. 5, м. Херсон, 73000, Україна.

Tel.: +38-066-557-24-17

E-mail: vissensvelt@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-7444-3811>

Romanova Natalia Vasylivna – Doctor of Philological Sciences, Docent, Professor at the Department of German and Romance Philology, Kherson State University; 47 Engineer Korsakov by-street, 5 frame, Kherson, 73000, Ukraine.

Надійшла до редакції 20 січня 2023 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Романова Н. В. Емотивний простір оповідання Бригіти Рейман «Die Geschwister». *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. О. В. Халіман. Харків, 2023. Вип. 58. С. 236–247. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2023.58.17>

АРА: Романова, Н. В. (2023). Емотивний простір оповідання Бригіти Рейман «Die Geschwister». *Лінгвістичні дослідження*, 58, 236–247. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2023.58.17>